

Ivo Habán:

Prager Secession

Umělecké sdružení Prager Secession představovalo nejvýraznější uskupení německy hovořících výtvarných umělců v meziválečném Československu. Navzdory tomuto obecně přijímanému faktu byla doposud existenci a činnosti tohoto sdružení v uměleckohistorické produkci věnována jen minimální pozornost, což je až zarážející, vezmeme-li v úvahu už jen počet umělců, kteří byli členy Prager Secession nebo postupně prošli spolkovými výstavami¹. Příběh Prager Secession je tak dalším prozatím bílým místem na pozvolna doplňované pomyslné mapě německo-českého výtvarného umění první poloviny 20. století.

Tato studie vznikla v souvislosti s prezentací dílčích výsledků specifického výzkumu na studentském workshopu Semináře dějin umění FFMU v Brně a souvisí s tématem připravované disertace, v níž se věnuji vybraným aspektům německo-českého výtvarného umění převážně meziválečného období, především pak osobnostem malíře Maxima Kopfa, zakladatele Prager Secession, a jeho ženy, sochařky Mary Duras, s jejichž pozůstalostmi pracuji.

Zpracovávání Prager Secession navazuje volně na text věnovaný problematice nejvýznamnějšího moravského uměleckého sdružení německy hovořících autorů Vereinigung deutscher bildender Kunstler Mährens und

---

¹ Prager Secession je věnováno heslo AJa [Anna Janišťinová], Prager Sezeession, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění II*, Praha 1995, s. 642. Sdružení je dále stručně zmíněno ve stati Vojtěcha Lahody Proměny realismu a kubismu v malířství dvacátých a třicátých let in: Vojtěch Lahoda-Mahulena Nešlehová-Marie Platovská et al., *Dějiny českého výtvarného umění IV/2 1890/1938*, Praha 1998, s. 101-145, zde s. 135. Existence sdružení je samozřejmě zmiňována v množství dalších vesměs biografických publikací o autorech, kteří s Prager Secession určitým způsobem přišli do styku, ale jedná se vždy pouze o dílčí zmínky, nikoli text věnovaný sdružení samotnému, např. Endre Nemes, *Pod příkrovem času*, Praha 2003, reflektující mimo jiné osobní vzpomínky na pražskou uměleckou scénu 30. let 20. století. Dění kolem Prager Secession reflektuje také např. Vladimír Musil, *Johannes Urzidil, Život s českými malíři: vzájemná korespondence s Janem Zrzavým : vzpomínky, texty, dokumenty*, Horní Planá 2003.

Schlesiens „Scholle“², které lze považovat za určitý protipól Prager Secession v moravském prostředí, ačkoli časově ani svým charakterem si tyto spolky zcela neodpovídají.

Následující text čerpá především z dochovaných výstavních katalogů, článků v dobovém tisku a odborných časopisech a vychází také z poznání přibližně stovky dochovaných uměleckých děl, které prošly výstavami Prager Secession, jež se podařilo doposud lokalizovat ve veřejných nebo soukromých sbírkách. Recenze každoročních podzimních výstav Prager Secession se pravidelně objevovaly na stránkách uměleckých časopisů Forum, Witiko nebo např. Rozpravy Aventina, a téměř ve všech pražských německých i českých denících konce 20. a průběhu 30. let 20. století jako Prager Presse, Prager Tagblatt, Lidové Noviny, Národní politika, České slovo, Národní listy, Venkov a další. Z německy hovořících historiků umění se Prager Secession nejvíce věnovali Johannes Urzidil, Oskar Schürer a Otto Kletzl, z českých uměleckých kritiků reflektoval tvorbu sdružení zejména Jaromír Pečírka (Prager Presse) nebo např. František Kovárna (Československá republika).

Založení Prager Secession, k němuž došlo zhruba v polovině roku 1929, úzce souvisí s aktivitami Maxima Kopfa (1892-1958), který se stal na výtvarné a společenské scéně vůdčí osobností pražských Němců meziválečného období. Německo-české umění se po vzniku Československa formovalo převážně na regionální bázi, nikoli do stylově vyhraněných uměleckých skupin. Ve většině lokálních, jazykově německých centrech vznikly pobočky Metznerbundu. Na Moravě navázalo na předválečnou tradici již zmíněné Vereinigung deutscher bildender Künstler Mährens und Schlesiens „Scholle“, ve slezském prostředí fungovalo Vereinigung bildender Künstler Schlesiens. Jednou z mála výjimek ve schématu regionálně koncipovaných sdružení byla umělecká skupina Die Pilger (Poutníci), která se v letech 1919-1925(?)³ zformovala kolem osobnosti Maxima Kopfa a jejíž členy spojovala tvorba silně ovlivněná náboženským mysticismem

---

² Ivo Habán: Brněnský Dům umělců jako výstavní centrum německy hovořících umělců z Moravy, Slezska a Čech in Lubomír Slavíček - Jana Vránová (ed.), *100 let Domu umění města Brna*, Brno 2010, s. 71-96.

³ Die Pilger (Poutníci) se v dobových tištěných pramenech objevují v období 1919-1923, kdy se uskutečnila pravděpodobně poslední výstava. Existence skupiny fakticky končí se smrtí Augusta Brömseho v roce 1925.

profesora pražské akademie Augusta Brömseho⁴. Kopfovo esoterické období s Die Pilger kolem roku 1920 však trvalo poměrně krátce. Jeho kroky po absolvování pražské akademie v roce 1921 směřovaly do Drážďan, poté do New Yorku, odtud dále do Tichomoří na Tahiti a Markézské ostrovy a následně do Paříže, kde žil se svojí budoucí ženou Mary Duras na předměstí Montrouge. Do Prahy se vrátili v roce 1927 a svoji převážně zahraniční tvorbu představili domácímu publiku na společné výstavě v Krasoumné jednotě⁵.

V době Kopfova návratu z Paříže probíhal v Praze spolkový život německy hovořících autorů s ohledem na potenciál metropole poměrně roztržštěně. Praha byla na jednu stranu místem, kde sídlila akademie s německou speciálkou a německá sekce Moderní galerie, na druhou stranu nebyla po stránce národnostní typickým jazykově ryze německým centrem jako např. Liberec, Karlovy Vary nebo Teplice. Praha byla kosmopolitní a německo-české umění v ní na rozdíl od lokálních center v Sudetech rozhodně nehrálo prim. Výstavy německých autorů pořádal příležitostně výtvarný odbor spolku německých spisovatelů a umělců z Čech *Concordia*. Formálně zde existovala skomírající pobočka Metznerbundu⁶, kvalitativně důležitou roli hrály výstavy *Verband deutscher Graphiker in ČSR*, umělecky spíše okrajovou záležitostí byl spolek německých malířek *Verein deutscher Malerinnen Prag*⁷.

V této situaci se počátkem roku 1928 vytvořila kolem Maxima Kopfa umělecká skupina *Junge Kunst*, která se pražské veřejnosti představila na jediné výstavě v Krasoumné jednotě během února a března 1928⁸. Jádro devatenáctičlenné skupiny tvořili převážně Kopfovi vrstevníci nebo spolužáci z akademie. Členy skupiny *Junge Kunst* byli malíři Anton Bruder, Alfred Dorn, Friedrich Feigl, Alfred Justitz, Fritz Kausek, Karel Klein, Maxim Kopf, Riko

---

⁴ Gabriela Kašková, August Brömse, Regensburg 2011, v tisku.

⁵ Ivoš Habán, *Maxim Kopf (1892-1958)* (kat. výst.), Cheb 2002.

⁶ Na základě badatelského zjištění Anny Habánové vyplývá, že pražská pobočka Metznerbundu, neaktivní od roku 1924, byla formálně úředně zrušena v roce 1939, ale fakticky zanikla již v roce 1930, kdy se nepodařilo doručit oficiální poštu jejímu poslednímu předsedovi, kterým byl od 13. 3. 1924 Fritz Kausek. AHMP, fond PŘ I, sign. SK IX/395.

⁷ Michaela Holá, *Verein deutscher Malerinnen in Böhmen a historie německých ženských uměleckých spolků od 60. let 19. století do konce II. světové války*, bakalářská práce, Olomouc 2010.

⁸ *Skupina Junge Kunst, 1. výstava, 15. února – 4. března 1928*, (kat. výst.), Krasoumná jednota pro Čechy, Praha 1928.

Mikeska, Ludwig Püschel, Richard Schrötter, Karl Wagner, Alois Rudolf Watznauer, malířky Charlotte Schrötter-Radnitz a Grete Passer, sochařky Mary Duras, Gabriele Waldert a Marta Schöpflin a sochaři Josef Pietsch a Karl Vogel. Jednalo se vesměs o pražské autory, výjimkami byli Anton Bruder, rodák z Ústí nad Labem, který studoval v Drážďanech a byl činný ve Znojmě, Riko Mikeska z Vítkovic, který byl současně členem ostravského Kunstringu, Josef Pietsch činný v Drážďanech a Alfred Dorn z Kamenického Šenova. Strohý text jednoduchého černobílého katalogu první a zřejmě jediné výstavy zmiňuje jako podnět k založení „*nesnáze, s nimiž se setkává nynější mladé umění při pokusu uspořádati výstavu, v níž by individualita jednotlivce přišla k plné platnosti*“⁹. Skupina si za svůj cíl kladla „*...býti prostředníkem bez jednostranné tendence mezi současnou žijící mladou generací této země a veřejností*“¹⁰, tedy snahu řešit obecně platné, opakující se situace mladých autorů hledajících publikum a především možnost adekvátní svobodné prezentace.

Výstava Junge Kunst byla reflektována německým i českým tiskem. Většinu z 95 prezentovaných děl dnes známe pouze podle názvu nebo z dobových reprodukcí¹¹. Recenzenti vesměs konstatovali solidní úroveň vystavených prací a zřetelné ovlivnění francouzskými vzory, především Cézannem, které se netýkalo pouze Maxima Kopfa, ale také dalších autorů z okruhu Junge Kunst, kteří ve Francii během 20. let 20. století pobývali, jako např. Riko Mikeska, Karl Klein či manželé Schrötterovi.

Vystoupení skupiny Junge Kunst na jaře 1928 bylo jakýmsi prologem ke vzniku uměleckého sdružení Prager Secession, které se oficiálně zformovalo až o rok později v mnohem propracovanější spolkové podobě, ale svým způsobem bylo již obsaženo v Junge Kunst a v otázkách umělecké tvorby také na Junge Kunst plynule navázalo.¹² Od Junge Kunst se Prager Secession posunula k jasně

---

⁹ viz *Skupina Junge Kunst, 1. výstava* (pozn. 8), s. 2.

¹⁰ *Ibidem*, s. 2.

¹¹ Z výstavy Junge Kunst se doposud podařilo dohledat pouze malý zlomek existujících děl – obraz Maxima Kopfa *Francouzská krajina*, obraz Antona Brudera *Matka a dítě* (dnes NG), snad obraz Grete Passer *Dívka* a snad obraz Ludwiga Püschela *Silnice* (soukromá sbírka).

¹² : Anton Bruder, Alfred Dorn, Mary Duras, Fritz Kausek, Friedrich Feigl, Karl Klein, Maxim Kopf, Riko Mikeska, Willy Nowak, Grete Passer, Jost Pietsch, Ludwig Püschel, Charlotte Radnitz, Richard Schrötter, Karl Vogel, Karl Wagner,

čitelné organizační struktury a zřetelně prezentované členské základně čítající v době vzniku 85 přispívajících členů. Prager Secession se svojí koncepcí a programem viditelně přihlásila k německé kulturní obci v Československu. Seznam zakladatelů, přispívajících členů, mecenášů a sympatizantů zahrnoval širokou vrstvu německy hovořící společnosti od průmyslníků a podnikatelů přes literáty a intelektuály po rodinné příslušníky.

Předsednictvo bylo osmičlenné, předsedou spolku byl Maxim Kopf, místopředsedou Fritz Kausek, jednatelem historik umění Otto Kletzl, jako revisor fungoval od samého počátku Arnold Schück, významný pražský podnikatel a intelektuál židovského původu, pozdější manžel sochařky Mary Duras, která byla druhou zapisovatelkou předsednictva. Prvním zapisovatelem byl malíř Ludwig Püschel, pokladníkem malířka Grete Passer a druhým revisorem Ernst Süssland.

Sdružení mělo přijímací jury, která schvalovala díla na členské výstavy. Jury byla taktéž osmičlenná, jejími členy byli činní umělci Mary Duras, Fritz Kausek, Maxim Kopf, Willy Nowak, Ludwig Püschel, Charlotte Radnitz, Karl Vogel a Karl Wagner. Vedle přijímací jury fungovala ještě čtyřčlenná komise při věšení, což dokládá důležitost, jaká byla věnována přípravě expozic. Kromě zakládajících členů existoval status tzv. korespondenčních členů, kteří příležitostně obesílali spolkové výstavy. V době založení sdružení jimi byli malíři Josef Hegenbarth (Drážďany), Georg Kars (Paříž), Anton Kolig (Stuttgart), Alfred Kubin (Wernstein) a profesor Moritz Melzer (Berlín). Mezi devíti přispívajícími zakladateli v roce 1929 figurovali např. hrabě Colloredo-Mansfeld ze zámku Zbiroh¹³, člen předsednictva městské rady Ústí nad Labem dr. Karl Osthof nebo dr. Rolf Passer z Prahy.

Úctyhodný byl seznam 76 přispívajících členů, který dokumentoval mimořádné úsilí o nalezení podpory projektu v rámci německy hovořící části obyvatelstva. Mezi přispívajícími členy byli např. významný pražský sběratel a galerista dr. Hugo Feigl, továrník Hary Palme, majitel sklárny v Kamenickém Šenově, dr. Rudolf Hönigschmidt, přednosta Památkového úřadu, který se také zásadně podílel na práci německého odboru Moderní galerie a patřil

---

Gabriele Waldert a Alois Rudolf Watznauer. Prager Secession 1929, I. výstava (kat. výst.), Praha 1929, s. 4.

¹³ Colloredo-Mansfeld vlastnil Kopfovy obrazy, které se však zatím nepodařilo dohledat.

k zakladatelům Spolku německých muzeí v Československu,¹⁴ nebo např. ústecký podnikatel Georg Schicht, majitel kosmetické firmy Elida a další.

Prager Secession se ve svém svolání v prvním katalogu definovala jako sdružení spojující umělce různých slohových zaměření, „jednotlivce různých sklonů“,¹⁵ jejichž nejdůležitějším pojítkem je především akonzervativnost, *secese* ve smyslu uvolnění, rozštěpení, v tomto případě vyjadřující rozchod s oficiálním uměním, nikoli spojitost se secesí jako uměleckým směrem přelomu století. „Aby byly rozptýleny případné obavy: členové naší secese nepocházejí z let 1860-70.“¹⁶

Členové uměleckého sdružení Prager Secession se pražskému publiku prezentovali celkem devětkrát na spolkových výstavách konaných v letech 1929-1937,¹⁷ vždy v podzimním termínu v prostorách Krasoumné jednoty v Pštrosově ulici č. 12. Výstavy sdružení Prager Secession se počátkem 30. let 20. století uskutečnily také v Domě umělců v Brně (1931) a v ostravském Domě umělců.¹⁸

Charakter sdružení byl otevřený, výstav se účastnili také autoři, kteří nebyli členy Prager Secession a byli v katalogu označováni jako hosté nebo zvaní hosté. V průběhu let se mírně měnilo složení výboru a jury. Osmnáctičlenné jádro členů Prager Secession, zformované při vzniku sdružení, zůstalo po celou dobu stabilní, pouze se v průběhu 30. let rozšířilo o sedm dalších autorů, čímž počet stálých členů Prager Secession dosáhl 26. V roce 1931 se stali stálými činnými členy karlovarští malíři Wilhelm Klier a Josef Dobrowsky a sochař Oswald Hofmann. Pětici korespondenčních členů rozšířil v roce 1931 malíř Wilhelm Thöny z Grazu, který vystavoval jako host již na první výstavě 1929. Od roku 1931 figurovala na seznamu zakládajících a přispívajících členů zednářská lóže

---

¹⁴ Heslo LS [Lubomír Slavíček], Rudolf Hönigschmid, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění Dodatky*, Praha 2006, s. 295.

¹⁵ *Prager Secession 1929, I. výstava* (kat. výst.), Praha 1929, s. 9.

¹⁶ *Ibidem*, s. 9.

¹⁷ V literatuře je uváděna výstava Prager Secession v roce 1938, které se měli zúčastnit malíři Endre Nemes, Jakub Bauernfreund a malířka Hella Guth. Existenci výstavy se zatím nepodařilo v pramenech ověřit. Arno Pařík, *Hella Guthová (1908-1992) Rozpuštěné postavy* (kat. výst.), Praha 2008.

¹⁸ *Ausstellung Prager Sezession* (kat. výst.), Mährischer Kunstverein, Brünn 1931.

Výstavy se zúčastnili: Anton Bruder, Josef Dobrowsky, Alfred Dorn, Mary Duras-Kopf, Friedrich Feigl, Josef Hegenbarth, Oswald Hofmann, Wilhelm Klier, Georg Kars, Fritz Kausek, Maxim Kopf, Alfred Kubin, Riko Mikeska, Willy Nowak, Grete Passer, Ludwig Püschel, Charlotte Radnitz, Richard Schrötter, Karl Vogl, Karl Wagner a Alois R. Watznauer.

„Adorinam zur Weltkugel“ nebo pražský bankovní dům Petschek. Počet přispívajících členů počátkem 30. let stoupal, v roce 1931 to bylo celkem 133 jednotlivců nebo společností. Členství v Prager Secession bylo podmíněno ročním příspěvkem 80 Kč, jehož zaplacením získával nový člen nárok na prémii, kterou byl např. v roce 1931 grafický list Alfreda Kubina. V roce 1932 byli přijati do Prager Secession pražská malířka Grete Schmied a malíři Kurt Hallegger ze Šumperka a Richard Fleissner z Jablonce nad Nisou, čímž se opět rozšířil okruh mimopražských autorů.

Výstavami Prager Secession v období 1929-1937 prošlo dohromady 69 autorů, členů, tzv. korespondenčních členů, hostů a zvaných hostů. Seznam umělců, kteří se účastnili jako hosté nebo zvaní hosté čítal do roku 1936 celkem 45 jmen.¹⁹ Většinu z nich tvořili domácí německo-čeští umělci, převážně pražští, jež sice nebyli členy²⁰, ale někteří z nich vystavovali opakovaně a spoluvytvářeli tak umělecký obraz sdružení. Z nejvýznamnějších hostů připomeňme alespoň Kurta Grögera, rodáka ze Sternberku, který výstavy Prager Secession obesílal svými díly z Paříže, nebo v Praze v té době pobývajícího Endre Nemese či Jakuba Bauernfreunda. Výstavám dodávali respekt a mezinárodní charakter také tzv. korespondenční členové, z nichž se nejaktivněji účastnili Alfred Kubin, Josef Hegenbarth a Georg Kars. Důležitou roli hrály v Prager Secession také početně významně zastoupené ženy, malířky a sochařky.

Zvláštní pozornost si zaslouží zvaní hosté, kterých bylo v historii výstav Prager Secession celkem šest a jejichž výběr a přítomnost dokládá umělecké směřování, ambice a zahraniční kontakty sdružení. Zvanými hosty byli Carl Hofer (1929, 1930), Wilhelm Thöny (1929), Max Beckmann (1930), Oskar Kokoschka (1930), Paul Klee (1931) a Georg Kolbe (1931), přičemž Paul Klee a Oskar Kokoschka se poté objevili ještě na VIII. výstavě v roce 1936, kde byli prezentováni jako členové. Jejich účast potvrzovala prestiž sdružení, současně však nelze tradičně uváděný podíl těchto dvou osobností s ohledem na charakter jimi zasláných prací přeceňovat.²¹

---

¹⁹ Na IX. výstavě v roce 1937 hosté nebyli.

²⁰ Osm původních hostů se stalo členy během rozšiřování v letech 1931-1932.

²¹ *Prager Secession VIII. Herbst-ausstellung im Kunstverein für Böhmen Prag II. Pštrossova 12, 18. November – 13. Dezember 1936* (kat. výst.), Praha 1936. Paul Klee zde vystavoval jediné dílo pod číslem 59, olejovou temperu s názvem *Urwald*, dílo bylo v katalogu

Během let 1929-1937 bylo na výstavách Prager Secession v Krasoumné jednotě prezentováno celkem 1105 uměleckých děl (obrazy, grafika, plastiky). Počty na jednotlivých výstavách byly vyrovnané: pohybovaly se od 106 do 116 prací, s výjimkou první (132) a osmé výstavy v roce 1936 (163), kdy počet exponátů zvyšovala grafika. S určitou nadsázkou lze konstatovat, že podobně konstantní byla i úroveň a formální podoba výstav, jejichž obsah žádnými dramatickými stylovými změnami neprocházel, což potvrzují i dobové recenze. Prager Secession si od počátku vysloužila solidní renomé, ale navzdory dobré úrovni vystavovaných děl zůstával její rádius omezený. Recenzent Českého slova přirovnával v době konání první výstavy kulturní situaci německo-českého umění k izolovanému ostrovu.²² Tento schematismus vyslovený v souvislosti s počátky Prager Secession charakterizuje dosti trefně i celkovou pozici německy hovořících autorů v celém období meziválečného Československa.

Prager Secession znamenala svým obsazením v rámci německo-českého umění jednoznačně koncentraci kvality, která byla zvýrazněná účastí hostů, jejichž seznam dokládá výjimečnost tohoto sdružení nejen na německo-české výtvarné scéně, ale i v rámci celkové umělecké produkce v meziválečném Československu. Toto srovnání vyznívá pozitivně porovnáváme-li výstavy Prager Secession s výstavami ostatních regionálních spolků a sdružení německy hovořících umělců, nebo např. s dobovou produkcí SVÚ Mánes. Nastavíme-li však přísnější měřítko ve srovnání s děním v zahraničí na francouzské, italské, rakouské či německé umělecké scéně (do roku 1933), je zřejmé, že tvorba členů Prager Secession, jakkoli byly jejich výstavy vyšperkovány účastí renomovaných autorů jako Paul Klee nebo Oskar Kokoschka, patřila spíše k umírněnému a konzervativnějšímu širokému proudu realistických tendencí, bez skutečně zářivých jmen, která by udávala směr modernímu umění, a to až na výjimky ani v rámci Československa.

K těmto výjimkám lze řadit především umělce jako Anton Bruder, Maxim Kopf, Richard Schrötter, Charlotte Schrötter-Radnitz, Mary Duras nebo Grete Passer. Problém spočívá v tom, že s výjimkou Kopfa, Duras a snad ještě Antona

---

označeno jako neprodejné. V roce 1931 vystavil Klee jako host čtyři akvarely. Oskar Kokoschka vystavoval v roce 1936 sedm blíže nespecifikovaných kreseb bez uvedených cen, jedna z kreseb byl portrét.

²² Prager Secession, České slovo Praha, 24. 11. 1929.

Brudera známe doposud z tvorby ostatních jmenovaných (a to platí i pro většinu dalších jmen z okruhu Prager Secession a stejně tak např. pro členy ostravského Kunstringu) pouze malý, mnohdy nepřiliš reprezentativní vzorek, znemožňující zatím udělat objektivní závěry. V některých případech pak doslova stopujeme jakoukoli reprodukci, která by umožnila alespoň nastínit, čemu se dotyčný věnoval. Toto je momentálně příklad malířů Adolfa R. Watznauera, který v době první výstavy Prager Secession pobýval v Brazílii, nebo např. severočeských malířů Alfreda Dorna, Karla Maye či Artura Ressela. Posuzovat kvalitu díla na základě jednoho, dvou či několika obrazů (soch), v horším případě reprodukcí, je značně zavádějící. Tento stav je realitou současného výzkumu německo-českého výtvarného umění a také jednou z příčin, proč o mnohých bezesporu pozoruhodných autorech naší nedávné historie víme stále tak málo a nedaří se nám je zatím začlenit do příběhu domácích dějin umění, v němž přitom před 80 lety hráli důležitou roli.

-----

konec textu

-----

popisky reprodukcí:

1. Mary Duras, Dívka u okna (1929, dnes NG), vystaveno na 1. výstavě Prager Secession v Krasoumné jednotě 1929, č. 16. Foto archiv soukromá sbírka.
2. Anton Bruder, Červené tenisové hřiště (1929), vystaveno na 1. výstavě Prager Secession v Krasoumné jednotě 1929, č. 4. Reprodukce Zeit im Bild, Praha, 28. 11. 1929
3. Grete Passer, Ulice v Hendaye, vystaveno na 1. výstavě Prager Secession v Krasoumné jednotě 1929, č. 88. Reprodukce Zeit im Bild, Praha, 28. 11. 1929
4. IV. výstava Prager Secession v Krasoumné jednotě 1932, reprodukce Rozpravy Aventina, 8. 12. 1932.
5. Maxim Kopf, Pařížská krajina (1927). Foto archiv soukromá sbírka.
6. Alfred Dorn, Španělská krajina (1931), dříve Moderní galerie v Praze, vystaveno na IV. výstavě Prager Secession 1932, č. 26 nebo 27, reprodukce Forum 1931, s. 341.

7. Charlotte Radnitz, Portrét H. R. (1930), mimořádná jarní výstava Prager Secession v Galerii André v Praze 1930. Reprodukce Witiko 1931, s. 127.

summary:

Umělecké sdružení Prager Secession, zformované kolem osobnosti malíře Maxima Kopfa, představovalo svojí kvalitou a obsazením nejambicióznější spolkový počín na německo-české výtvarné scéně v meziválečném Československu, přesahující zastoupením významných autorů ze severu a západu Čech, Moravy i zahraničí okruh pražského prostředí, z něhož vycházelo. V období 1929–1937 se členy Prager Secession stalo postupně 26 předních německy hovořících umělců své doby, kteří se spolu s dalšími celkem více jak čtyřmi desítkami hostů prezentovali na pravidelných podzimních výstavách v Praze v Krasoumné jednotě, ale i jinde. Navzdory těmto skutečnostem nebyla doposud činnost Prager Secession v odborné literatuře podrobněji zpracována, což je podmíněno především stále poměrně nízkým povědomím o tvorbě řady členů sdružení i situací na poli výzkumu německo-českého výtvarného umění obecně.